

MAITASUNAREN ARANTZAK

J. M. ETXABURU «KAMIÑAZPI»

¡Ez eban asko poztu Erramona Koipe'neko Jospa Txutxuputxu'k emon eutsan albistek! Zera, aren alaba Juanitatxo, Jose Txangilla'ren seme Iñaki'gaz asi zala.

Ba-ekian Erramona'k bere naigabea Jospa'ren poza zala ta irribarreagaz erantzun eutsan, beti autuetan ibiltea gogoko jakon auzokoari:

—Zer nai dozu esatea bada Jospa? Orain ez da gure denporetako konturik, orain amabost urte orduko ikusten dira neskak mutillari besotik elduta.

—Danak ez Erramona; gurerik ez dozu ikusi ain goiz modu orretan.

—¡Ez orixe! Ez amabostegaz eta ez ogetabostegaz. ¡Baiña ez, gero gogoaren paltaz!

—¡Aizu; edozer esaten ez asi gero! Ondo dakizu zuk gure neskak nai izan balebe antxiñatik egozala zertuta.

—¡Bai, zelangoagaz ze!

—Zelangoagaz? Ez dakit bada zeuenekoarena bere gauza andia danik. Beintzat, emon dautsudan albistek asko poztu zaitudan itxura andirik ez dozu atara, puntadak jaurtiten ez zara geratu ta.

—Puntadarik ez txikiñe, berbeari erantzun bakarrik.

—Tira, tira Erramona; ez gaitezan asi, orain bere, tirri ta mirri alkarrerri odol txarrak egiten. Goizean autortua nago, bai? ta ez neuke nai barrero biarko autortzera joateko premiñan arkitzerik, San Jose'ren Zazpi Domeka'k galdu ez daidazan.

Apurtxo baten ixillik egon ziran. Eztabaida a eurentzat ez zan ezer. Andiagoak eginda bere bereala alkartzen ziran, ezer izan ez balebe legez. Ta Kredo bat ixillik esateko denporea igaro baiño len Jospa'k urratu eban ixiltasuna:

—Zer deritxazu Erramona? Eguraldi ederra bere ba-dago ta Idur'eko Ama Birjiñeari osterata bat egin bear geunskio. ¡Zer eskatu ta zegaitik eskerrak emon ba-daukagu!

—Ez Jospa; urrengo baterako lagako dogu, gaur ezin naiteke joan da.

—¡Aitearen, semearen...! Ez neban uste umeen umekeriak orrenbeste eragin bear eutsunik. Ta irribarrez «Agur» esanda urten eban Jospa'k.

Begiak bete jakozan Erramona'ri bakarrik geratu zanean.

Orduan alabeak eukazan urteak berak eukazanean olango konturik burutatu bere ez jakon egiten; amazapi urtegaz danbolin soikuan dantzan ziarduela mutillik korroan sartzen bajaken txistua alik ariñen amaitzea nai izaten ei eben eurak etxekoren batek ikusiko zituan bildurrez.

Egia, ez zan urte kontua Erramona'ri buruko miña ekar-tsona. Ondo ekien berak mundua aldatzen joiana. Ez zan, ez, bere alabak mutillakaz ikusteko gogoagaz egoana, baiña erdi-purdiko bategaz beranduago baiño naiago eban gatzetxoak zirala, gero ondo izango ziranakaz astea.

—¡Auxe da umearen bururik eza!— ziñoan bere-bostean —¡Soldata bakarreko mariñel koitadu bat artzeko orrenbeste kexura! Olango bat geroago bere ez eban paltauko.

Ta egia; ez zan bakarrik ama arritu Juanitatxo Iñaki Txangilla'nekoagaz asi zala jakinda. Geiagok bere neskati-llaren amaren antzera berba egin eben.

Izan bere andereiño bat zirudian Juanitatxo'k bai gorputzez ta bai izakeraz eta arrantzale soldata bakarrekoa baiño geiago itxaron eikean edonoren ertxiz. Baiña ez zan andinaikoa ta ez eretxia bere; ta ez eban beragan ikusten beste guztiak ikusten eben goragarririk. Ta lenengo tan tan jo eutsanari zabaldu eutsan biotza, ez mutil gose zalako, ezeren aitzakiarik ez eukan mutil on eta jazakoa zaleko Iñaki, baiño. Axe, berengo maillako arrantzalea zala, arrantzalerik geienak legez irabazi laburrekoa.

Baiña alan da bere makiñabat neskak artuko eben bera.

Juanitatxo'ren etxean iñok ez eban txistik ataraten auzi a zala ta. Danak ezer ez baekien legez edo ardurarik ez baeutsen legez itxurea egiten eben. Baiña orixe, itxurea zan bakarrik. Beintzat Erramona'k beti gauza bategaz oldoztuten buruko garunak bere andituta eukazan. Aspirina naikoa irunsi eban egun areitan.

Baiña ez; Juanitatxo ez zan geratuko bere aotik zerbait entzun barik. Ta orretarako aukerea nundik artuko ebillen. Etxean biak bakarrik arkitzea nai eban eta alabeak berak emon eiola bidea edo.

Egia, bidea berak bere moldatuko eban. Ta laster eldu jakon aukera ori.

Juanitatxo, igande goiz baten, eguerdi alderuntz, etxeko lanak itsu-zaparradan eginda kalerako jantzi ta apaintzen asi zan. Igarri eutsan amak zer erabillen eta urreratuaz diñotsa:

—Zer darabilzu, neska?

—Ezer ez, mezatara noa.

—Me-za-ta-ra? Moja bidean asi zara ala?

—Zertzuk esaten ditu ama?

—Ez dakit bada; meza bi entzuten dituanagaitik zer edo zer esan daiteke.

Berbok esanda ixildu egin ziran biak apur baten. Ta Erramona'k, jardunaren aria eten egin bear zala ikusirik geiagoko barik ekin eutsan asarre:

—Ez ibilli ezin gordeta, zure kontuaren barri ondotxo dakit eta.

—Ama, ez daukat nik ezer ezin gordeta zetan ibilli.

—¡Eta erantzun egiten dau beronek, lotsabako onek!

—Ama, baiña, zegaitik lotsabakoa?

—Zegaitik? Aretxegaitik. ¡Une guztietan alkarren atzetik jarrita! Orain arteko alkarregaz ibiltea gitxi dalakoan, orain borragarriena. Eguerdi-eguerdian jenderik geien dagoan tokian ibilli bearko zarae erri guztiak ikusi zaiezan. ¡Arro ibilli, gauza andiren bat eskuratu dozulakoan!

—Ama, Iñaki'k ez dauko ezer akatsik, eta ba-da gu beste.

—Egia; dana egia diñozu. Baiña arrantzale soiltxu bategaz asteko prisea zeunkan? Zeu zaranagaz ori baiño goiego ez zenuan itxaroten? Bai, zure aita zana beste ba-da Iñaki, baiña zeuk dakizu nik esan barik bere zelan bizi izan garan.

Juanitatxo'k nai legez ezin amari erantzunda negarrari emon eutsan.

—¡Ara or txotxiña; laster zagoz zeu negarrez asteko! Begi-ratu berorren zispuruai! Ama batek ez al dauko orrenbeste esateko eskubiderik?

Erramona'k berbok amaituaz batera, «tan, tan, tan» ate otsa entzun zan. Juanitatxo, aringa-aringa iges egin eta gelan eskutau zan. Amak atea iragi eban. Bere aizta Urrupife zan etorena. Itxurea zanez, ama-alaben eztabaidea zerbait entzun eban. Beintzat, atea itxi orduko asi zan:

—¿Zer darabille oneik? ¡Lotsatu bere ez egitea! ¡Auzokoak zer esango dabeen bere!

—Ez da ezer emakumea. Juanitatxo'gaz niarduan. Ez neukan bakerik barrua ustu barik. Nai dabena egingo dau orain.

—Baiña ¿zer esaten dozu andrea, zegaitik diarduzun jakin daiteke?

—Ez da ezer. Zera... ez dakizu gure neskeak, zera... Jose Xtangilla'ren semeagaz...

—¡Jaungoiko maitea! naiago neban entzun ez baneu! Zu, orratiño burutik eginda zagoz! Mutillagaz asi dala-ta geiagoko barik neska koitaduari errietan egiten dautsazu?

—Errietan ez, egingo dau nai dabena nigaitik. ¿Baiño, ondo ereizten jatzu ain gazterik mutil tratuan astea? Komententzia onen bat izan baleu ¡tira ba! aukera onak beti ez dirala izaten da; baiña arrantzale bat gero bere ez eban paltako. Neuk beintzat geitxoago ames egiten neban beretzat.

—Zuk ez daukazu zetan sartu auzi onetan. Maitasun kontuan bakean laga bear jake seme-alabai euren gogokoakaz alkartu daitezcan. Gurasoai ez dautse ardurarik euren umeak onegaz edo aregaz ezkondu. Aske dira gazteak betiko izango debeen laguna atsegiñen dabena aukeratzeko.

—¿Zertzuk esan dozuz emakumea? ¿Ondo etorri zara gero zeu burutik? ¿Ez daustala neuri ardurarik neure alabeak se-nargaitzat nor artzen daben? ¡Ez, maite ez baneu! Maite ez baneu bardin litzakit bera mutil on eta ondo dagoan bategaz ezkondu edo alproja bategaz. Gurasuok, geienok, geure buruak baiño maiteago izan oi doguz geure seme-alabak eta euren etorkizunagaz eurak baiño geiago arduratzen gara. Auzi au gurasoon kezka andia izan oi da sarritan. ¡Zenbat ezkontza bada-epadako egiten dira baztarretan neskak mutillaren gorputz egokitasun edo min (mingain) gozoagaz lilluratuta maitearen akatsak ikusteko bururik edo adorerik euki ez dabeelako!

—Orregaz sermoiagaz zer esan nai daustazu, neskeak maite dabena alboratuta zeuri atsegin jatzun maite ez daben bategaz izan bearko dabela? Orratiño, neska-mutil maitasun auzi au beste era batera ikusten dabe gu baiño aurreratuago dagozan errietan. Ameriketan eta beste erri batzutan bere bai gurasoak aske izten ditue euren seme-alabak nai dabeen eran jokatu daien.

—Ez diñot nik, Juanitatxo'k, maite dabena laga ta neuk aukeratutako bategaz alkartu bear danik. Ez neuke nai, neure alabea, maite ez dabenagaz derriorrez ezkontzerik. Baiña guraso zentzuneko batek ezin daike ondo ikusi bere alabearen ondamentia izango litzakean ezkontzarik. Ta beste zure errezoi ori, zera, erri aurreratueta gazteen kontuetan gurasoak ez dirala

sartzen? Ez lotsarik ta ez maitasunik daukeelako. Guraso orrein seme alabenganako maitasuna zenbateraiñokoa dan jakiteko alderdi askotako dibortziora joateko erreztasunagaz konturatzeta naikoa dozu. Bata besteagaz aspertzen diranean euren umeen etorkizunaren kezka andi barik edozer atxaki ipiñita dibortziaten dira askotan seme-alabak umezurtz legez geratzen dirala. Gauza batzutan guri zer irakatsi asko dauke errialde orreik baiña lotsa ta familiakoen arteko maitasunean obe leuke geuri jarraituko baleuskue.

— ¡Zenbat alperreko berba egiten dozuzan! ¿Zer txar dauko mutil orrek?

—Ezer bere ez; ta orretxegaitik ez noa bien arteko zer ori debekautera.

—Orduan amaitu daigun. ¿Nun dago bera?

—Ez dakit nik; bere gelan sartuko zan.

Urrupiñe'k maitasun kontuan aizteagandik bestera gauzak ikustea ez zan miraria. Amatasuna atsegin jakon eta mutilla alboan ebala naikoa ibillitakoa zan. Baiña ziñoanez amaren erruz galdu ei zan bere ezkontzea. Izan leitekeana da.

Nere besoetakoa zan illobea ta jakiña kutun-kutuna eban.

Onek, Juanitatxo'k ,ama ta ixikoren arteko eztabaidea entzun eban ta aldezia bere ba-eukala ikusita apur bat nasaitu egin zan ta negar egiteari laga eutsan. Ixikok gelako atea iragi ebanean begiak gorri-gorri eukazala arkitu eban Juanitatxo. Itxi eban atea ta esku biakaz illobearen esku biai elduta, begietara begira gozoro esan eutsan:

—Tira, legortu malkuok, amaren purrustadak amaitu dira ta. Iñaki ta zure arteko artu-emonak zeuen eskuan geratzen dira. Orain negar itxurak kendu ta kalera urten egizu.

Juanitatxo'k begirakuna gozoagaz begiratu eutsan ixikori. Ta berialako baten urten eben biak ama ta aizteari agurrik egin barik.

Ordutik aurrera ama-alabak Iñaki zala-ta geiago ez eben eztabaidarik izan.

Igandea eben, gazteak, alkarregaz ibilteko egun izentaua. Baiña txitean-potean izaten eben apur baten bada bere egoteko aukerea. Neskeak pabrikatik urteten ebanean edo mezatara joiala edo mandaturen batera urteten ebanean nundik agertu zan ez ekiala an eukan beti alboan Iñaki.

—Orain bere emen zagoz? ¡Edozelango olloa ez da berau!—
esaten eutsan sarritan Juanitatxo'k.

—¿Zer, joatea nai dozu?

—Joan, nai badozu.

Ta mutillak alde egitera egiten baeban neskeak kexu-kexu eskutik eldu ta geratu eragingo eutsan.

Ez zan errez eurak baizen zoriontsu izatea. Eskutik edo besoetatik elduta ikutuka, utskeriak esanaz irri ta barre egozan beti. Ondo ekien bata bestearen begian kolorea zelangoa zan.

Olantxe igarri barik joakiezan egunak, asteak, illak... Beste ames ta beste asmorik ez eukela esan eitekean. Sekula ez eutsen alkarreri gerokoagaz berbarik egin. Euken zoriontasunak beste gauza guztiak aztu eragiten eutsen.

Olantxe ba-eroezan ia urte bi.

Neskearen ama Erramona ixillik egoan. Baiña ez gazte bien goraberak arduratu barik. Gazteak ziran baiña geroagaz arduratu bearra egoan. Ta egun baten, amak alabeari berak oiturea eban legez bat batean ta bat bere koplak barik esan eutsan:

—Zu, Juanitatxo; zera... zuek ibilli ta ibilli ba-zabiltze baiña zerbait erabagi artzea bere bururatu gero.

—Zer erabagi ama? Gu olango kontuetan asteko gazteak gara.

—Bai, gauza batzutarako gazteak izan zaitekeze baiña geroko bideak iragiten asteko ez. Makiñabat mutil ikusten ditut nik besapea liburuz beteta dabeela ikastolan sartzeko zain. Ta ba-dakizu lemazain edo, ikasten dabenak, danik gitxien irabazten dabenak bere tostarteko soillak baiño geiago irabazten dabena. Ta euretako askok arrantzako lemazain izatera elduaz zelango dirutzak etxeratzen dituen nik esan bearrik ez daukazu.

Orrenbestegaz Erramona ixildu egin zan. Ama nora joian igarri eutsan alabeak, baiña zer esan ez ekian eta gaiñera amaren asmoa garbiago jakitearren olan erantzun eutsan:

—Ta, zer?

—«Zer» esaten dozu? Zu ez zara orren buru gitxikoa. Ondo dakizu zer darabildan. ¿Zergaitik ez dautsazu Iñaki-ri bultz egi-ten olango zerbaitetan asi daitean?

—Ama; ni ez noa Iñaki'ri olango ezer aitatzera.

—Zegaitik ez? Ez daukazue orrenbeste konpiantza alkarre-gaz? Baietz uste neban.

—Konpiantzea bai baiña, ez dakit bada. Iñaki ez da gona-pekkoa edo oilloa ta beragaz agindu nai dogula konturatuko balitz ezer onik ez gendukeala atarako uste dot.

—¿Orren egoskorra al da?

—Ez ama, ondo berba egin bei. Bere buruaren jaube dan nortasuntsu bat, orixe da.

—Orduan berari berba egiteko zetan bildurrik euki ez daukazu. Egun baten ez bada bestean artuko dozu berak ezer susmau barik polito-polito esateko aukerea. Jakiña, iñundik bere ez dautsazu esan bear amaren burubidea izan danik.

—Kezkatan lagaten nau ama.

—Alabea, ori baiño buruauste andiagoai arpegia emon bear izango dautsazu.

Ta egia; alantxe geratu zan Juanitatxo, kezkaz beterik. Ama oster, pozik. Ezkontzeko asmoan badabiltz-ziñoan bere-bos-tean- ta alan ibilliko dira, beti ez dira umekerietan ibilliko.

Egun asko baiño len eldu jakon auzi onetzaz Iñaki'gaz berba egiteko aukerea. Itxasorako ikasketak egiten ziarduenen azter-keak izan ziran. Erriko ta auzo errietako ogetabosten bat gazte guztira aztertu ziran; batzuk makiñetarako ta beste geienak lemazain. Urtero bat edo besteren bat kalabaziagaz geratzen zan baiña orduan danak ondo urten eben.

Ain zuzen Iñaki'k berak aitatu eban kontua. Igande baten, alkarreri estu-estu besotik elduta beiak bustarrian joaten diran legez batabesteari bultzaka ta algaraka joiazan eurak bere zegaitik zan ez ekiela. Alako baten Iñaki'k esan eutsan:

—Ba-dakizu Jon lengusuari Kokorro'nekoak mandatua egin dautsoena kostatzako lemazain?

—Ez, ez nekian ezer.

—Bai; azterketak egin zituala jakin ebenean bereala eukan atejoka Kokorro'neko andrea. Neguan Dacar era joateko asmoa artu ei dabe ta gazte ikasi bat eroan nai ei dabe. Orain urte bi joan ziranean ez ei eben eroan kosta-lemazaiñik eta txarto ibilli ei ziran.

—¡Joan'ena da zoria! ¡Nora ta Kokorro'nera kosta-lemazain! Erriko itxasontzirik famauenera.

—Aurtengo modukorik nik ez dot ikusi. Azterketara joan diran guztiak ondo urten dabe.

—Bai, kostatzako ikasketa orreik ez dirala zailak dirudi, Zeuk bere ikasiko zendukez.

—Atara ez neu kosta-lemazain? Orretxen bildurra da! An joan diran erritarrik geienak nire atzean ibiltan ziran ikas-tolan.

—¿Orduan zegaitik ez zara ba asten?

—¿Zegaitik? Askok bear dalako. Sei-zortzi illabetean itxasora barik irabazi asko galtzen da. Egia, neguan zer galdu andirik ez da izaten baiña antxobateko ogetabost edo ogetamar milla laurlekoren bear andia dago gurean.

Juanitatxo'k ori entzutean burua makurturik esan eban:

—¡Zer egingo dogu bada!

Baiña Iñaki'k auzi ori aspalditik erabillen buruan naita bere maiteñoari ezer ez aitatu. Amagaz berba eginda egoan eta anaia txikiagoa itxasoan asi ta irabazten asten zanean lagako eutsan itxasoari aldi baterako, lemazain ikasketakaz asteko. Ta anaia, urrengo urteko antxobatean itxasoan sartzeko zan eta bera

neguan joango zan ikastolara. Gauzak oker urteten ez bajakezan udaran gudaritzara joaten zaneko lemazain eginda egongo zan.

¡Juanita'ren poza! Amesa iruditu jakon dana.

Ta alantxe izan zan. San Juanetarako eginda egoan Iñaki bigarren maillako kosta lemazain. Ta urrengo aukerea ebanean lenengo maillakora eltzeko ustetsu. Berez ez etorrela ezer eskuetara baiña apur bat alegindu ezkerro errez menperatu eikeazala ikasketa orreik esan eban berak.

Ta laster etorri jakon lemazain joateko tokia. Baiña ezin eitekean zeregin barri orretan asi, gudaritzarako deia gaiñean ebala ba-ekian da.

Erramona'k kezka bat kendu eban. Alabearen etorkizuna argiroago ikusten eban. Baiña oraindik buruausterik naikoa ba- eukan. Alarguna zan Erramona, sei seme-alaben ama; edo zuzenago esateko, bost alaba ta seme batena. Gaixo luze baten ostean senarra il jakonean amalau urteko alabea zan zarrena ta txikienak sei urte besterik ez eukazan. Orduko arrain lantegian asita egoan zarrena ta aita iltean Juanitatxo'k amabi urtegaz ikastolea laga ta aizta zarragoagaz batera lanean asi zan.

Neskatxa biren aloger sistrñiak ez ziran eltzen etxeko bear-izanetarako, ezta urrik emon bere ta berak Erramona'k ibilli bear izaten eban arrastaka etxeko lanez gaiñera kanpoko zeregiñak egiten, gaur etxe baten eta biar bestean.

Orduan, Iñaki kosta lemazain eginda gudaritzara noiz joango egoan denpora areitan, Erramona'ren beste alaba bi bere lanean asita egozan. Bi geratzen ziran lanera barik: bosgarrena, seme bakarra, amalau urte izateko eukazan Koldotxu ta uzkar umea zan neska txikia.

Jakiña oneik biok ikastolan ebiltzan eta beste lau aurrekoak baizen gazte zirala lanean asteko itxurarik ez euken. Euren seme bakarra ta uzkar umea maite-maite zituen etxeko guztiak. Neskak eurak ziran anai-arrebatxoak zerbait ikasi eien geien arduratzen ziranak.

—Ama, geu gara naikoa lan zikiñetarako ta Koldo ta Miren-txu'k eskolea ikasi daiela.— esaten eben.

Mirentxu'k, uzkar umeak, josten ikasiko eban eta Koldo batxillarrean ebillen orduko. Ta etxeakoak eztitan egozan bera-gaz. Bere ikasketetan punterengo zan beti. Urtebete barru amaituko eban batxillerra. Ta bekea bere ba-eukan da, nai ta eurek senperrak ikusi, anaieak karrera egingo eban. Mutillaren ikasketen etorkizunagaz kezkatuta amak zerbait esaten aoa za-baldu orduko danak aurka urteten jakozan. An egozan eurak gertu egin bear ziran sakrifizioak egiteko.

Juanitatxo'ren kontuan bere urrunera begirutzen eban Erramona'k. Bere alabeak ezin eikeala ezkontzarako gertu ikusten eban. Jan eta jazteko ozta-ozta egiten eben eta jundik atara berak gaur egunean ezkontzeko bear dan guztia! Beste gogoetarik ez eukan. Ta zer edo zer bururatu bere egin jakon. Baiña ez eban gogokoa burutasun a. Etxean euki nai zituan seme-alabak; bide ona irakatsi, euren ibillerak zaindu.

Baiña beste biderik ez jakon agertzen eta Juanitatxo'ri jakin eragin eutsan bere asmo edo naia egun baten:

—Juanita; beti zeure gauzetan sartuta nagoala esango daustazu baiña orain bere zeugaz berba egin bearra ba-daukat nik bada.

—Ama, olan asten jatanean dardaraka lagaten nau zer entzungo.

—Dardaraka? Nik itxurea danez gauza txar asko esan dautsudaz zuri. ¡Belarrondoko bat emon barik! Entzun: Egu-nen baten ezkontzeko izango zarae kontixu. Ta zuk ondo dakizu guk ezin daikegula orretarako bear danik atara. ¿Ez dozu pentsaten zerbait egiterik, zirkin egiterik?

—Ama, besteak bere ezkontzen dira ta geu bere egingo gara.

—¿Besteak bere ezkontzen dirala ta zeuek bere ezkonduko zaraela? ¿Zer, besteak, danak, gu legez gizon bat irabazteko ez daukala dagoz ala? ¡Ez naizu odolak buruan artuta ipiñi! ta entzun eizu: Neskame joan bear zikañe. Irabaziko zendukean guztia lagako neutsuke gorde daizun. Urte bi inguru egiten badozuz eta gero balnearioen baten udakoren bat, diru pillo ederraren jaube egin zeinteke.

—Ama, orain emengorik iñor ez da joaten neskame; neskametzea ezin bizita etorri diran belarrimotzena da.

—Ez, neuk bere ez dot nai neure alabarik errian neskame ikusi baiña, kanpora joan zeintekoz.

—Nora kanpora, Ingalaterra'ra ala?

—Ez alabea, urrez beteta etortekotan bere ez dot nai lotsea galdutako errialdetara joaterik. Emen urrerago bere arkituko zenduke etxe on bat. ¿Zer diritxazu Bilbo edo Donostia'n?

Zer erantzun ez ekiala geratu zan Juanitatxo. Berak olango konturik sekula ez eban buruan erabilli baiña egi andi baten aurrean ipiñi ebala amak konturatu zan. Ez zan bera iñoren ogia jatera joateko gogokoa. Baiña noiz edo noiz ezkondu bere egin bearko ziran eta zirkin egitea bearrekoa zan. Iñaki'ri esango eutsan bere asmoa bailitzan.

Ta urrengo alkar ikusi ebenean aitatu eutsan auzia. Ba-ekian kontu ori ondo ez ebala artuko ta bera Iñaki gudaritzara joatean joango zala neskame esan eutsan.

Gora-goraka asi jakon Iñaki. ¡Ezta pentsatu bere olangorik! Gudaritzatik etortean arrasteen sartuko ei zan bera, kostako lemazain, eta bear zana aurreratuko ebala. Ez ekian berak oituren barri Juanitatxo'k esan arte. Orduan jakin eban, arloteren bat izan ezik gela bateko tresnak beintzat eroan bear zitualea emakumeak ezkon arreo legez. Lo egin bear eben oia gitxienez, berak andreak eroandakoa izan bear zala.

—¿Zer nai dozu, oitxu bat bere ez dodala eroan eta erri guztiko andrai berbalekua emon eta danen lotsagarri zeure emaztea izatea?

—Bada, derriorra bada neskame joatea, joango zara, baiña ez erbestera; Ondarru'tik ez dozu urtengo.

—Baiña zegaitik ori?

—Erriko gazteak danak dakie ba-daukazula adiskidea ta iñor ez dator zu bereganatu nairik; ostera kanpoan bat baiño geiago atzean izango dozuzala ziur nago. Ta nork daki zer jazo leitekean!

Barre algara andi batek urten eutsan Juanitatxo'ri. Ta esku biakaz mutillaren arpegia igurtziaz esan eutsan:

—Juanitatxo zuri ostuko dautsun mutillik eguziaren azpian ez dago. Orretzaz nasai egon zeintekez.

Lenengoan ezetzean gogor egoan Iñaki baiña azkeneko, atsekabez bada bere amor emon eutsan neskeari.

Ta andik iru illabetera mutilla gudaritzara joan zanean aste-bete barru Bilbo'n egoan neskame Juanitatxo.

Ordurarte eskutitz asko egindakoak ez baziran bere egin eben naikoa andik aurrera. Karteroaren deia noiz entzungo egoazan betieuren tokietan bai neskea ta bai mutilla.

Etxe ona gertau jakon Garbiñe'ri; ta bera bere alengoxea zan da nagusiak begi biakaz ikusten eben. Iñaki, ostera, illetea joten egoan beti bai etxera ta bai Juanitatxo'ri. Jan txarto, guardixa guardixaren gain, lanean eten egin bear, dirurik ez poltzikoan... Negarragaz bustiten ebala idezlumea esan eitekean. Berialakoan ez jakozan igaro urte bi berari.

Ostera, Juanitatxo, etxean baizen pozik egon zan. Ta tamaltxoa bere izan eban sendi a laga bearra Iñaki'k gudaritza amaitu ebanean. Adiskidetasun andia sortu zan etxe aretakoan eta bere artean.

Juanitatxo'k eta Iñaki'k, erriratu ziranean lengo bizimodu berbera artu eben. Iñaki itxasoan asi zan eta neskea arrain lantegian. Orain len baiño zarragoak bere ba-ziran eta astean bi edo irutan gabaz urteten eben ibillalditxo bat egitera. Iru edo lau aste barru bi urte luzean alkarrengandik urrunduta ibilli ziranik ez ziran gomutaten.

Eldu jakon Iñaki'ri andik laster, joranez itxaroten eban arrastean kosta lemazain joateko aukerea. Gaiñera osaba baten itxasontzira joian eta yayotasunik erakusten baeban laster ipiñiko eben arrain lemazain. Osabak olango zerbait esan ei eutsan.

Eskatuta baiño obeto urteten jaken dana gazteai. Juanitatxo'k lengo irabaziakaz gaiñera beste pare bat udako artu

eikezan. Beintzat oraindik gazteak zirala ta bi edo iru urtera ezkonduko zirala elkarren artean esanda egozan.

Juanitatxo ezkontz arrioa egiten asi zen geldi-geldi. Iñaki, osabearen itxasontzian urtebete eroaneko bigarren arrain le-mazain ipiñi eben.

Baiña pozen egon bear ziran aldian goibeltzen asi zan Juanitatxo. Berba gitxi egiten eban etxean, kezkatu egoala ikusten zan. Igarri eutsan amak zerzait ba-ebala ta zer eban itandu eutsan, ia mutillagaz zerbait asarre ete eban. Ezetz erantzun eutsan eta amaren jokingurea ase barik lana eban.

Baiña agirian eukan kexu egoana. Iñaki'gaz albait ariñen egon nai eban. Ta aste biko itxasoratea eginda alkartu ziranean agertu eutsan jazo jakena. Ama izateko bidean sartu zala igarten eban.

—Zeure emaztegia lotsagarri geratzea nai zenduan? Bada lortu dozu.— esan eutsan Juanitatxo'k Iñaki'ri.

—Ez zaitetz estutu orrenbeste. Gu ez gara lenengoak eta azkenengoak bere ez gara izango. Albait ariñen ezkondu gaitez eta gero gauzea agertzean jendea ia konturatu bere ez da egingo zelan izan dan. Edo beintzat esamesan andirik ez da izango.

Baiña ez ziran gauzak ain errezak; ez zan errez batez bere amari esatea, ez zan erreza jendeak ezer susmau barik ezkontzea egitea, (ain gazteak zirala ta ezkontzeko erabagia bat batean artu ebela kontuan eukita) ta ez zan erreza ezkontzeak eukazan gastuai arpegia emon eta nun eta zelan izan bear zan erabagitea.

Baiña erreza ez bazan bere atzera egiterik ez egoan, gauzak aurrera joiazan da. Ta ama alabak biak bakarrik arkitu ziranean esan eutsan zer edo zelan amari Juanitatxo'k bearrekoa ebala ezkontzea. Odolak ur biurtu jakozan Erramona'ri alabearen aotik entzun ebanagaz. Senarraren gaxoaldian zeregiñik ez egoanaren barria osagilleak emon eutsanean bere ez eban alango atsekaberik artu. Amak egin eutsan begirakunea ez ikusteagaitik lurpean egotea bere naiago eban Juanitatxo'k.

—¡Zer lotsaria sendiarentzat! ¡Zer esango dau jendeak! Zeure entzuteagaz batera neurea bere ondatu dozu. Beti elizan sartuta dagoan baten alabearen lotsea da ori? Nik ez daukat geiago burua jasoterik. Naiago neban illotsik etxera ekarri bazinduezan.

Berba garratsak baiña zarata barik esandakoak, auzokoak entzungo eutsen bildur zan da. Negar zaratarik bere ez eban nai atara baiña zispuruai ezin eutsi eutsan eta bere buruko uleai tiraka ebillen batetik bestera noizik bein zispuru luzeak urteten eutsela.

Gauzak bizkor ta ixillik egin bear ziran. Ta berak Erramona'k emon zituan lenengo oinkadak. Bikario jaunarengana joan zan eta azaldu eutsan jazoten jakena. Neska-mutillak bere ez ziran geldirik egon.

Neskearen etxera ezkonduko ziran edo egongo ziran eurenagaz jaubetu arte. Urrengo igandean deiak botateko geratu ziran eta ezkondu bere illabete baiño len egingo ziran. Euren jirabirak egiteko ez zan joan itxasora Iñaki baiña andik zortzi bat egunera itxasontzia erriratu zanean joan egin zan urrengoan liorrean geratuta bere astia naiko ba-eukala ezkontza aurreko egin bearrak egiteko ta.

Ederto ziarduen arrantzan. Egualdi ederrak eta iñoizkorik arraiñik geien.

—Tira, Iñaki'ren zoria da au.— esaten autsen barruko lagunak zerbait esaeteagaitik.

—Zer edo zer bearko da.— berak erantzuten eutsen.

Orixe, ezkontzen zana, ekien bakarrik itxasontzi lagunak baiña zek beartuta egiten zan ez.

Laugarren egunean sarea itxasora jaurtiten asi ziranean lanik ezin eginda geratu zan makinillea. Aberia andia ez eukala zirudian eta orregaitik liorreratu barik bere eurak konponduko ebelakoan egozan eta ziri ta miri ebiltzan baiña dana alperrik; sare erdia urpean euken eta gaiñontzekoa ontzian. Ez gora ta ez bera egiten eban. Denak makinillearen inguruan egozan zerbait egin nain. Alango baten bat batean asi zan ibilteneta kablea ainkan inkau jakon Iñaki'ri ta uretara eroan eban.

Bereala konturatu ziran lagunak eta makiniella geratu eben eta ez zan urpean sartu. Baiña kableak arrapatuta eukan eta makinillari goruntz emonda itxasontziratatu bear zan. Negar-garria zan bere egoera. Sarearen pixu guztiak tiratzen eutsan istarrean, biran eukan kableari. Makiñari emonda apur bat geratu ebenan aizkoreagaz ebagi eben kablea ta askatu eben Iñaki. Galtzak kendu eutsoezan zer egin ete eban ikusteko. Ikaratuta gelditu ziran. Belauna baiño goragotik istar guztia dana ebagita eukan, dindilizka, mamin apur baten peskian. Sare ta trepetxu guztiak uretan laga ta bereala barruko bandan asi ziran.

Odolustu bear zan; istarra goragotik estu-estu lotu eutsen alik odol gitxien urten eion. Baiña alperrik zan. Liorretik lau orduko bidean egozan eta ain denpora luzean ezeren laguntasun barik ezin eikean bizirik iraun. Irratiz errira deitu eben; gizon bat zauri andiekaz ekarrela eta odola sartzeko prest egon eitezala.

Gero ta makalago joian eta il egin bear ebala igarri ebanean kosta lemazaiña ta itxasontziko zarrenagaz berba egiten laga eioela eskatu eban. Irurak bakarrik gelditu ziranean agertu egin eutsen bere ixilpekoa: emaztegaia aurdun izten ebala ta eguna eltzean bear zan tokian bere aitatasuna ezagutu eragiteko. Zer mandatari ipiñi zituan Juanitatxo'ri jakin eragiteko liorreraztean, baiña beste iñori ez. Ta parkeske eukala esateko.

Andik ordu erdi ingurura azkanetan jarri zanean, Neure Jesukristo Jauna esaten laguntzeko eskatu eutsen itxasontzi lagunai ta liorretik ordubetako bidean egozala azken arnasea emon eban.

Kaira itxasontzia noiz elduko zain jende pilloa egoan; osagillea, itxasontzikoen sendikoak eta beste asko. Te moilla ormetara urreratu zanean itxasontziak ildakoa ekarrela bereala konturatu zan jendea, oialagaz estalduta zerbait egoalako.

Liorrean lenengo oiña ipiñi ebanari itaunka asi jakozan,; batera, ainbat lagun.

—¿Zein da? Zein da?

—Iñaki.

Bereala zabaldu zan barri ituna an egozanen artean. Juanitaxo bere araxe joanda egoan eta zuzenean berari iñok ezer ez baeutsan bere zerbait eldu jakon bolarrira.

—¿Zein dala diño?

Berbaz iñok ez eutsan baieztu baiña ezetzik bere es eutsen esaten eta igarri eban bere senargaia, Iñaki, zala ildakoa.

Zero baten gisan asi zan, txilioka, negarrez. Emakume batzuk eldu eutsen eta bodega baten sartu ta eroapena ezin emonda egozan.

Alan ebitzala itxasontziko kosta lemazaiña sartu zan eta Juanitaxo'ri zerbait esan bear eutsala ta mesedez urteteko eskatu eutsen besteai. Ta bakarrik geratu ziranean azaldu eutsan Iñaki'ren azken borondatea ta berbak.

—Egon lasai, garaia eldutean zure umearen aitatasuna agertuko dogu ta.

Juanitaxo, biotza erdibituta eukan arren, bare-bare egon zan lemazaiñari entzuten eta Iñaki-ren biotz anditasunaren barri emoten eben berbak entzutean esan eban zerura begira:

—Parkatu jauna nire pentsamentuak. Baiña Iñaki kendu bear bazeunstan ,pozik naz nazan moduan nazaleko; olan bere gomutea betiko eukiko dot.

AMAIA

Gernika erri legez sortu zanetik seireungarren urtea ospatzeko an bertan egin ziran jaietan eratu zan ipuin sariketari lau sari emon zituen eta onek bigarrena irabazi eban.